

Sassafras albidum

viermaal in beeld in 2008

Op de omslag van *Arbor Vitae* zal dit jaar steeds een *Sassafras* worden afgebeeld. Deze boom met zijn variabele bladvormen past wel een beetje bij de NDV, ook een club met een rijkgeschaakt ledenbestand. Beide verdienen meer bekendheid!

In *Arbor Vitae* is in het verleden enkele keren aandacht gevraagd voor de *Sassafras*groep langs het Twentekanaal, een groep bomen die mede door de inzet van wijlen NDV-lid Gerrit Bootsman gespaard bleef bij de verbreding van het kanaal. Hoewel er wel vaker pogingen worden gedaan bomen voor de kap te behoeden, trok deze actie terecht de nodige aandacht, want waar vind je elders in ons land een groep van deze boomsoort?

Sassafras albidum heeft een groot verspreidingsgebied in Noord Amerika, van het zuidwesten van Maine westwaarts tot New York; het uiterste zuiden van het Canadese Ontario en Centraal

Michigan; zuidwestwaarts tot in Illinois, het uiterste zuidoosten van Iowa, Missouri, Z.O. Kansas, oostelijk Oklahoma en O.Texas; oostwaarts tot in Centraal Florida. In het noorden wordt het doorgaans een kleine boom van 6-9 m hoog. Het grootste zijn ze in de Great Smoky Mountains, waar bomen voorkomen tot 25 m, volgens enkele bronnen zelfs tot 35 m hoog. Vaak ontwikkelt zich rond een oudere boom veel opslag, zoals bij de boomgroep langs het Twentekanaal. Van nature groeit *Sassafras* in matig vochtige loofbossen, droge open bossen, houtwallen en op braakliggende terreinen. Buiten het eigenlijke areaal is de soort in veel Amerikaanse staten in cultuur, maar verwildering vindt daar nauwelijks plaats.

De struiken verdragen weinig schaduw en groeien dan ook het best aan bosranden en op open terrein.

Het meest fascinerende van de *Sassafras* is de variatie in bladvormen (zie foto). Er zijn meer boomsoorten met ongelobd en drielobbig blad, maar bij *S. albidum* vind je ook bladeren met een tussenvorm met één zijlob, wat een zeer

asymmetrisch beeld oplevert. De bladeren zijn tot 10 cm lang en evenals alle andere delen van de boom sterk aromatisch. De herfstkleur varieert van oranje tot scharlakenrood.

De jongen takken zijn groen of roodachtig. De bast van oudere bomen is donker en diep gegroefd.

De soorten van het geslacht zijn tweehuizig. De 4-6 bloemen verschijnen aan korte trossen uit bladloze okselknoppen voor de bladontwikkeling. Ze hebben 5 lichtgele bloemblaadjes, dus geen aparte kelk en kroon en 10 meeldraden. De ♂ bloemen hebben een zeer klein geaborsteerde stamper, de ♀ bloemen hebben sterk gereduceerde steriele meeldraden. De vruchten zijn kleine blauwzwarte, éénzadige bessen op een rode verdikte vruchtsteel.

Sassafras albidum (Nutt.) Nees behoort tot de Lauraceae, een plantenfamilie die vooral in de tropen van Z.O. Azië en Brazilië verbreid is. *S. albidum* is met *Lindera benzoin* in Amerika de meest noordelijke vertegenwoordiger van deze familie. In de soort werd ooit nog een variëteit onderscheiden *S. albidum* var. *molle* (Raf.) Fern. met als enig onderscheidend kenmerk dat de stengels en bladonderzijden behaard zijn. Planten met dergelijke behaarde stengels worden in vrijwel het gehele areaal naast de onbehaarde aangetroffen. Er is dus geen goede wetenschappelijke basis voor zo'n onderscheid. Amerikaanse botanici doen het dan ook niet meer. In cultuur is het gebruik van deze overbodige naam echter hardnekkig en ze prijkt ook nog in de *Naamlijst van Houtige Gewassen*.

Het geslacht *Sassafras* telt nog twee soorten in Azië: *S. randaiense* (Hayata) Rehd. in Taiwan en *S. tzumu* (Hemsl.) Hemsl. Laatstgenoemde heeft een groot areaal in Centraal en Z.W. China. In tegenstelling tot *S. albidum* heeft deze soort overwegend drielobbige bladeren die ook minder toegespitst zijn. Recent onderzoek heeft aangetoond dat de Amerikaanse en de Aziatische tak van *Sassafras* zo'n 2.5 miljoen jaar geleden van elkaar gescheiden zijn. De twee Aziatische soorten zijn 0.75 miljoen jaar van elkaar gescheiden.

De naam *Sassafras* komt van de Spanjaard Morales (1580). Het is waarschijnlijk een Spaans

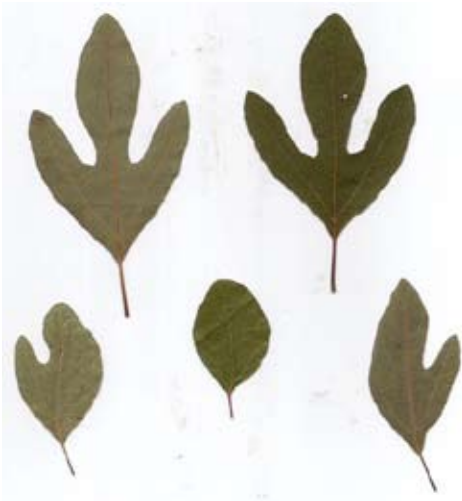
woord voor *Saxifragus* en is niet wat Bean veronderstelt van Indiaanse oorsprong. Linnaeus nam de naam over in zijn *Systemae Naturae* als geslachtsnaam. In *Species Plantarum* (1753) p. 371 beschrijft hij de Amerikaanse soort echter in *Laurus* als *L. sassafras*. Toch wordt Linnaeus nu in de *The International Plant Names Index* als auteur beschouwd, al vind je in de literatuur nog diverse andere auteurs: Nees, Nees & Ebermaier (in Boom, *Nederlandse Dendrologie*) en Trew (*Dictionary of Gardening*).

In Amerika zijn er diverse volksnamen voor de boom, al wordt *Sassafras* ook veel gebruikt: Cinnamon Wood, Fennel Wood, Ague Tree, Root Beer Tree, Smelling Stick, White Sassafras, Red Sassafras, Silky Sassafras, Saxifrax en Saloop. Er is geen Nederlandse naam. In Duitsland wordt de boom Fenchelholzbaum genoemd.

In het midden van de 16^e eeuw waren Sassafraswortels en Sassafrasolie na tabak het belangrijkste exportproduct van de nieuwe wereld naar Europa

In het midden van de 16^e eeuw waren Sassafraswortels en sassafrasolie na tabak het belangrijkste exportproduct naar Europa! Sassafrasolie, geëxtraheerd uit de wortelbast, werd gebruikt om veel zaken een geurtje te geven o.a. zeep. De wortelbast werd ook gebruikt in combinatie met rietsuikersiroop voor de bereiding van 'Root beer', ooit een populaire alcoholvrije drank. Datzelfde gold voor Sassafras thee, dat behalve lekker, ook gezond zou zijn. Van de bladeren werd en wordt nog 'Filëpoeder' bereid, waarmee men soepen kan verdikken. Vooral in Louisiana wordt 'Filëpoeder' nog gebruikt in traditionele Gumbosoep en in Cajungerechten.

De Indiaanse bevolking gebruikte de bladeren, bast en wortels van de boom voor diverse medische toepassingen, een gebruik dat door de kolonisten snel werd overgenomen. Het was bloedzuiverend, goed voor leverkwalen, reuma, diarree, braakmiddel, antisepticum. In Europa kreeg het daarenboven veel toepassing tijdens builenpestepidemieën en tegen syfilis. Ook nu

De vele bladvormen van *Sassafras*

nog is *Sassafras* in gebruik in de alternatieve geneeskunst tegen tal van kwalen.

Een belangrijke component van Sassafrasolie is *safrol* (p-allylyn ethyleendiozybenzeen), een in hoge dosis zeer giftige stof en kankerverwekkend. Dit heeft er in Amerika in de zestiger jaren in geresulteerd dat het gebruik van pure Sassafrasolie verboden werd. Het is alleen nog toegestaan na verwijdering van *safrol*. Het gebruik van de bladeren bleef toegestaan, omdat die maar zeer weinig *safrol* bevatten. Het frisdrankje 'Root beer' bestaat nog.

In de 15e eeuw brachten de Spanjaarden *Sassafras* al naar Europa en werd ze gekweekt voor medische doeleinden en vanwege de geurstoffen voor de cosmetica. Thans moet je ze in ons land met een kaarsje zoeken (zz in Boom). Een eerste reden is de tweehuizigheid. Er zijn in ons land feitelijk nergens zaadbronnen. Sommige bomen vertonen wortelopslag, maar ook daarbij is men maar zelden succesvol. Verplanten geeft ook veel teleurstelling. Er is veel uitval.

In de V.S. wordt meestal uitgegaan van zaad. Ook vermeerdering van wortelstek wordt toegepast.

Het is duidelijk, dat wil het ooit wat worden met deze interessante boom in ons land, er eerst eens begonnen moet worden met import van zaad uit de VS. Vervolgens kan voor uitgangsmateriaal volstaan worden met een kleine zaadgaarde in een arboretum.

Rode vruchtstelen van *Sassafras albidum*.

Foto: Ronald Houtman.

